

Nr 28.

Ankom till Riksdagens kansli den 10 mars 1910 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 7 kap. 1 § strafflagen.

Uti en inom Andra kammaren väckt, till laguskottet hänvisad motion, nr 86, har herr *Karl Starbäck* anført följande:

»Måhända kan det synas olämpligt att äfven denna riksdag framlämna en motion angående de s. k. hädelseparagraferna, när frågan så nyligen som 1909 af Riksdagen behandlats. Sedan dess har emellertid inträffat, att högsta domstolen fastställt underrättens utslag, hvarigenom professor Knut Wiksell dömts till två månaders fängelse för yttranden i ett föredrag, som tack vare detta åtal blifvit så bekant, att det här ej behöfver relateras; och vidare har inträffat, att, sedan Wiksell uttjant sitt straff, han, såsom icke kunnande anses vara »för medborgerlig dygd väl känd» af tvenne rådsturätter ogillats såsom juryman; och slutligen är det möjligt, att han, på grund af fängelsestraffet, för den tid han suttit häktad går förlustig sin lön såsom professor. Dessa förhållanden ha bestämt mig för att motionsvis föreslå en ändring i strafflagens 7 kap. 1 paragraf.

År 1889 ställdes V. E. Lennstrand under tilltal därför, att han vid offentligen hållna föredrag genom att häda Gud och lasta Hans heliga ord åstadkommit allmän förargelse. Sedan underrätt därom rannsakat, tillkom det Göta hofrätt att i första hand pröfva åtalen. Då hofrätten meddelade utslag den 20 januari 1890, anförde assessor Sundstedt

bland annat följande: För att den enligt ifrågakomna lagrum tilltalade skall kunna till ansvar fällas, fordras enligt lagrummets ordalydelse, att han — — — 2) lastat eller gäckat Guds heliga ord eller sakramenten. — — —. Här uppstår vidare den viktiga frågan: hvad menar lagen med uttrycket »Guds heliga ord»? Att härmed icke kan förstås de af kyrkan antagna trosläror, de så kallade dogmerna, finner man uppenbart af lagens historik. I det af nya lagberedningen utarbetade lagförslaget upptogs väl den bestämmelsen, att äfven gäckeri af kyrkans troslära skulle vara belagdt med straff. Men då lagförslaget undergick grundlagsenlig granskning i högsta domstolen, yttrade en dess ledamot, att hvarje steg lagstiftningen rörande detta ämne toge i tillbakagående riktning — och ett sådant steg vore den föreslagna bestämmelsen — pekade tillbaka på de mörkaste punkterna i världshistorien, då de frommaste män, de varmaste anhängare af kärlekens religion gjorde sig skyldiga till eller gillade de grymmaste förföljelser mot olika tänkande! Af detta och andra anförda skäl afstyrkte han därför lagförslaget i denna del. På lagutskottets hemställan blef också denna bestämmelse af Riksdagen utesluten, och den återfinnes ej i den utfärdade lagen. Angreppet mot en trosdogm kan därför ej enligt lag beläggas med straff, så vida ej angreppet därjämte innefattar lastande eller gäckande af Guds heliga ord. Då återstår emellertid att besvara det spörsmålet: är hvarje utsago, hvarje berättelse i bibeln »Guds heliga ord» i den mening, lagen här förutsätter?

Då jag noga fasthåller lagstiftarens klart uttalade syfte att genom ifrågavarande lagbud skydda den religiösa känslan mot hädande, lastande eller gäckande angrepp och att sålunda förebygga förargelse, måste jag besvara sistnämnda fråga nekande.

Ty i bibeln, särdeles i gamla testamentets skrifter, förekomma en mängd berättelser och uttalanden, som icke kunna anses stå i närmare samband med troslivet, utan äro af den beskaffenhet, att obehöriga angrepp mot desamma lämna den religiösa känslan oberörd.

Jag finner därför, på dessa grunder, uttrycket 'Guds heliga ord' i 7 kap. 1 § strafflagen afse endast sådana uttalanden i bibeln, som för det kristna troslivet äro af väsentlig vikt.»

Bland andra yttranden, för hvilka Lennstrand tilltalats, var äfven detta: »Gamla testamentets Gud är en syndare.»

Sedan assessor Sundstedt klargjort, att detta yttrande i det sammanhang det förekommit ej kunde anses innebära ett lastande af 'Guds heliga ord', fortsätter han:

Men här invända många: Lennstrand är dock i denna punkt brottslig *åtminstone* med hänsyn till den form, i hvilken han offentligen uttalat sin sats. Hvad vill detta säga?

Har domaren — — — funnit, att uttrycket *icke* träffar de bibelställen, som af lagen äro genom straffskydd värnade mot obehöriga angrepp, då föreligger ju — — — — intet lastande af Guds heliga ord, och under sådan förutsättning är vid målets pröfning formen icke af någon egentlig vikt. — — — — Först sedan det af uttryckets innehåll befunnits, att Gud och hans heliga ord (dessa båda begrepp fattade i strafflagens mening) åsyftats, först *då* blir den form, i hvilken angriparen klädt sin tanke, för domaren af hufvudsaklig och afgörande vikt.»

Äfven i den diskussion i Jönköpings juridiska förening, som föranleddes af detta uppseendeväckande mål, häfdade assessor Sundstedt sin här relaterade uppfattning med afseende på begreppet »Guds heliga ord», och skall jag här nedan återkomma till detta hans inlägg. Tills vidare vill jag endast understryka hans klart uttryckta, och som det synes mig ovederläggliga mening, att då det gäller ett åtal enligt 7 kap. strafflagen 1 paragrafen domaren först har att afgöra hvad som här menas med »Guds heliga ord», och om, sedan detta klargjorts det åtalade yttrandet befinnes åsyfta »Guds heliga ord», först då gäller det att granska yttrandets form.

Som förut nämnts har nyligen K. Wiksell blifvit dömd för det han i hånfull form yttrat sig angående läran om Jesu öfvernaturliga affelse. I sitt försvar inför de olika instanserna sökte Wiksell hufvudsakligast ådagalägga, att denna del af vår statskyrkas troslära icke kunde anses vara en beståndsdel af det, som lagen betecknar med »Guds heliga ord», och det synes mig som om hvarje fördomsfri läsare af hans försvar måste säga sig, att han lyckats.

Till att börja med erkänner W. i sin svaroskrift inför rådhusrätten, att lagen från början med »Guds heliga ord» afsett hela gamla och nya testamentets kanoniska skrifter. Detta beroende på den gamla föreställningen att bibelordet i sin helhet är *inspirerad skrift*. Om denna förutsättning faller — och här är det vetenskapen, som har det afgörande ordet, icke lagen — så måste hvarje tillämpning af ifrågasvarande lagrum bortfalla. Nu är förhållandet, att den gamla tron på verbalinspirationen är alldeles öfvergifven äfven af ortodoxa teologer, och hvad stora partier af såväl gamla som nya testamentet beträffar är deras rent mänskliga karaktär så i ögonen fallande och numera så allmänt erkänd, att det rent af skulle betraktas såsom tanklöshet eller dålig smak att för dem vilja göra gällande ett gudomligt ursprung.

Såsom exempel på sådana delar af gamla testamentet nämner W. bland andra berättelsen om kvinnans skapande af mannens refben, om Noaks ark, om Jonas i hvalfiskens buk, och från nya testamentet historien om bespisandet af de femtusen och fyratusen männen, och om vattnets förvandlande till vin.

Om således alla äro ense om, att icke allt som återfinnes i bibeln är produkten af gudomlig inspiration, och således icke är att anse som »Guds heliga ord», så gäller det tydligen att pröfva vid hvarje särskildt fall det åtalade yttrandets beskaffenhet från denna synpunkt. Som vi se har den åtalade professor W. kommit till samma resultat, som tjugo år förut den dömande assessor Sundstedt.

Då väl mången alltjämt anser läran om Jesu obefläckade afvelse som en af de centralaste delarna i svenska statskyrkans troslära eller öfverhufvud i den kristna religionen, skall jag tillåta mig att här sammanställa den af Wiksell presterade bevisföringen, att denna lära icke kan anses ha sin grund i »Guds heliga ord», dock endast för så vidt han stöder denna på teologiska författare.

I sitt arbete »Zum religionsgeschichtlichen Verständniss des neuen Testaments» yttrar teologie professorn i Berlin, Gunkel, följande (sid. 64): »Den evangeliska traditionen om Jesus, som härstammar ur den äldsta församlingens muntligt fortplantade berättelser, innehåller i allmänhet godt historiskt stoff, men därjämte också naturligtvis mångahanda sagolika framställningar, utsmyckningar, inträngda gammaltestamentliga drag o. s. v. Men nu förekommer jämte detta historiska, delvis sagolika material ett *andra* lager af berättelser, som enligt sin art äro af annan härkomst. Detta har sin plats isynnerhet före och efter den egentliga historiska traditionen, före Jesu uppträdande och efter hans död; det är sådana berättelser, som egentligen utgöra guda- eller hjältesagor, och som man efteråt har öfverfört på Jesus.»

»Det mest karakteristiska och tydliga exempel på dessa, ursprungligen mytiska historier äro barndomsberättelserna; hufvudmotivet i båda barndomsberättelserna är, att Jesus är född utan någon mans tillhjälp, under hemlighetsfull inverkan af den gudomliga anden och af en jungfru. Detta motiv är, såsom teologien sedan länge har visat, enligt sin art mytologiskt; det är i grunden detsamma, som de kringliggande folken berätta om sina heroer.» Sedan Gunkel på de mellanliggande sidorna genomgått parallellställan ur andra äldre religioner, yttrar han till slut (sid. 70): »Sålunda lämna oss dessa paralleller det slutgiltiga beviset för, att Jesu barndomshistoria är en saga, hvarom vi visserligen sedan långt förut voro öfvertygade.»

I den bekanta samlingen »Religionshistoriska folkböcker», som utgifves af en mängd framstående teologiska professorer i Tyskland, och som jämväl finnes öfversatt på svenska på föranstaltande af Föreningen för religionsstudier i Göteborg, yttrar W. Brusset, teologie professor i Göttingen i sin bok med titeln »Jesus», sid. 7 följande: »Vi kunna med stöd af källskrifterna öfverblicka blott en liten del af Jesu lif, nämligen den korta perioden af hans offentliga verksamhet. Hans lefnads början är höljd i mörker. Hvad Matteus och Lukas därom berätta i de första kapitlen af sina evangelier tillhör sagan och legenden... Dessutom — och detta är hufvudsaken — befinner sig i båda framställningarnas medelpunkt berättelsen om Jesu underbara afelse, hvars innehåll förvisar den till legendens område.»

I samma samling har också teologie professor Wernle i Basel gifvit en framställning af »Källorna till Jesu lifs historia», där han på sidan 58 sammanfattar sin undersökning på följande sätt: »Det viktigaste är framför allt, att Matteus och Lukas befunnits vara härledda, samman-satta verk, att de ej längre genom sig själfva utan blott på grund af sina källor kunna hafva någon betydelse för frågan: Hvem var Jesus? Däremot ökas värdet af Markus oerhördt. Följderna häraf äro tydliga. Med förhistorierna till Matteus och Lukas kommer forskningen i Jesu lif rakt ej att befatta sig; problemet om den underbara afelsen intresserar oss ej längre. Vår äldsta tradition om Jesus börjar med att Jesus kommer från Nazaret till Jordan för att låta döpa sig af Johannes.»

I sin inlaga till Svea hofrätt anför W. följande citat ur professor Harnachs äfven på svenska utgifna arbete »Kristendomens väsen» (sid. 18). »I våra evangelier berättas, som bekant är, icke någon Jesu utvecklingshistoria; de berätta endast om hans offentliga verksamhet. Tvenne evangelier innehålla visserligen en förhistoria (födelsehistoria); men denna kunna vi lämna åsido, ty äfven om hon innehölle trovärdigare saker än som nu är fallet, vore hon dock i själfva verket för vårt ändamål så godt som betydelselös. Evangelisterna själfva visa nämligen aldrig tillbaka till henne och låta aldrig Jesus själf blicka tillbaka till och göra någon häntydning på dessa händelser. Tvärtom, de berätta att Jesu moder och syskon blefvo fullkomligt öfverraskade af hans uppträdande och icke förmådde finna sig tillrätta däri. Äfven Paulus tiger. Vi kunna därför vara vissa därom, att den äldsta traditionen icke har känt till födelsehistorierna.

Vi veta ingenting om Jesu historia under de första trettio åren af hans lif.»

Hvad våra svenska teologer beträffar, framhåller W. såsom be-tecknande, att teologie doktor Samuel Fries i sitt stora arbete »Jesu lif» helt och hållet utelämnat berättelsen om Jesu öfvernaturliga aflelse, hvilket väl varit absolut otänkbart, om han icke varit öfvertygad om dess bristande autenticitet. Vidare konstaterar han, att i en af teologie professor E. Stave utgifven lärobok, »Kort framställning af Jesu lif och verksamhet», allt tal om Jesu öfvernaturliga födelse aflägsnats, och att han i stället uttryckligen säges ha haft en jordisk såväl far som mor. Denna lärobok har antagits till bruk vid elementarläroverkens femte klass.

Det synes mig som om genom dessa af professor Wiksell anförda yttranden af olika teologer med full tydlighet framgår, att kompetenta domare på detta område bestämdt sagt ifrån, att läran om Jesu öfver-naturliga aflelse icke har sin grund i »Guds heliga ord».

Hvad som menas med »Guds heliga ord» i strafflagen synes mig för en samvetsgrann domare öfverhufvud taget omöjligt att afgöra, så vida han ej vill hålla på verbalinspirationen. Men bör och kan en domare göra detta, då, som professor Wiksell mycket riktigt anmärkt, äfven våra ortodoxa teologer öfvergifvit tron på densamma? Att så verkligen är förhållandet därpå torde följande citat vara ett tillräckligt bevis. I en skrift »Den heliga skrifs auktoritet» yttrar biskop Billing på sid. 5: »Det gamla, mekaniska och ohistoriska inspirationsbegreppet, hvilket ingen teolog nu lär vilja fasthålla och hvilket det är en förmån att hafva blifvit frigjord ifrån, är icke en församlingens trosbekännelse utan ett försök att med förståndet fatta och redogöra för innebörden i bekännelsen: Skriften är Guds ord.»

I den förut omnämnda diskussion, som i Jönköpings juridiska förening hölls efter det Lennstrandska målet, anför assessor Sundstedt några meningar ur ett föredrag vid den fjärde allmänna svensk-lutherska prästkonferensen. Föredraget var att döma af de gjorda citaten riktadt mot teorien om verbalinspirationen och föredragaren framhåller, att »de heliga författarna hafva talat efter sin tids åskådningssätt både i histo-riskt, naturhistoriskt och moraliskt afseende». Föredraget synes hafva mottagits med allmänt bifall, säger herr S. och fortsätter:

»Påståendet, att bibeln i sin helhet är Guds ord, är i och för sig en dogm och enligt — — — nu gällande lag är dogmen icke genom straff-skydd värnad mot sårande angrepp. Som därjämte kyrkans egna represen-tanter synas erkänna, att i bibeln finnas fel och att följaktligen den-samma icke kan i sin helhet vara Guds ord, så vore det en uppenbar orimlighet och orättfärdighet att vilja tvinga domare till ett dylikt an-

tagande». Det torde vara vanskligt att förneka riktigheten af ett dylikt påstående.

Vi få sålunda öfvergifva verbalinspirationen såsom bestämmande och söka annat svar på frågan: Hvad menas i strafflagen med »Guds heliga ord»?

I biskop Billings ofvannämnda broschyr framställer han på sid. 6 följande fråga: »I hvilken mening tro vi på den Heliga skrift såsom Guds ord?», och svaret ges så: »Därför att Jesus Kristus kommit i världen, där talat, lefvat, lidit, dött och uppstått — därför kunna vi ej tvifla på, att en Guds uppenbarelse gifvits åt människorna. — — — I den heliga historien är Jesus Kristus den allt sammanhållande och behärskande medelpunkten. För denna heliga historia är den Heliga Skriften den af oss gifna urkunden.»

Såsom framgått af de från olika framstående teologer hämtade, härofvän anförda, yttranden är åtminstone med afseende på Jesu födelse flera teologiska vetenskapsmän på det klara med, att läran om densamma är en mytisk hednisk inblandning.

Emellertid har forskningen på senare år alltmer börjat sysselsätta sig med, huruvida Jesus verkligen historiskt existerat. En svensk vetenskapsman, som sysslat med dessa frågor, har lämnat mig en sammanställning af en del religionshistoriska arbeten af framstående vetenskapsmän, som förneka Jesu historiska existens, och han nämner äfven en tysk teolog och präst, (A. Kolthoff: »Was wissen wir von Jesus», 1904. En annan teolog, professor Köhler i Halle yttrar: »Vi äga inte ett enda autentiskt ord af Jesus»), som hyllar samma åsikt.

Det är här icke platsen att närmare ingå på en redogörelse härför; för mitt ändamål är det nog att konstatera, att den religionshistoriska forskningen sysselsätter sig med detta problem, något som i och för sig klart bevisar, att Jesu lefnadshistoria är inhöljd i dunkel; det blir under sådana omständigheter omöjligt att i vetenskaplig mening konstatera hvad Jesus verkligen sagt eller hvad han gjort och det torde då också vara svårt för en domare att äfven med stöd af biskop Billings nyss citerade skrift afgöra hvad som i strafflagen skall menas med »Guds heliga ord».

Vid debatten förra året i Andra kammaren stannade också hufvudtalaren mot det då väckta förslaget om de s. k. hädelseparagrafernas borttagande, professor Thyren, inför denna svårighet. Han yttrade härom: »Jag anser vidare, att uttrycket »Guds heliga ord, som förekommer i 7: 1 strafflagen, likaledes ger anledning till betänkligheter. Det är oss alla väl veterligt, att alla religioner och således äfven den kristna reli-

gionen utvecklas, så att hvad som en tid stått i medelpunkten kommer under utvecklingens lopp att flyttas till periferien. Därför kan man icke heller säga, att alla verser som stå i bibeln, böra erhålla ifrågasvarande skydd, utan skyddet bör gälla trosbekännelsen sådan den lefver och verkar inom samhället, hvarmed jag innefattar allt sådant, som har verklig central betydelse för religiöst troende människor.»

Andra kammarens beslut blef ju också en skrifvelse till Kungl. Maj:t, som skulle gå ut på att bestämmelserna om religionsbrott skulle borttagas och ersättas med straffbestämmelser för offentligt hånande af trosbekännelse, hvars utöfning är här i riket tillåten.

Då af en talare, herr Kjellberg, uppmärksamheten fästes på, »att ordet trosbekännelse, såsom innefattande det centrala i de olika religionerna, knappast torde vara ett adeqvat uttryck för hvad man vill ha fram», preciserade herr Thyrén i ett senare anförande sin mening härom på följande sätt: »Hvad ordet trosbekännelse beträffar, tror jag icke, att man behöfver hysa den ringaste farhåga för att definitionen däraf skulle hämtas ur en paragraf i kyrkolagen, utan med all säkerhet kommer ordet trosbekännelse att tolkas så, som det redan tolkas i de strafflagar, där denna bestämmelse finnes, nämligen så, att det afser det centrala i religionen. Hvad sedan beträffar skillnaden mellan det som är centralt och hvad som är periferiskt, skulle jag anse mig skyldig att yttra mig därför, om detta vore ett kyrkomöte i stället för en riksdag, men jag antar, att herrarna icke vänta något försök till en dylik utredning. Det måste naturligtvis bli domarens sak att efter bästa förstånd afgöra, om det centrala i religionen är angripet eller icke.»

Då i vårt land fri religionsutöfning väl ej är tillåten för andra än dem, hvilkas trosbekännelse stöder sig på bibeln eller med andra ord på »Guds heliga ord», såsom de tolka detta, blir det väl sålunda, hur en lagparagraf i enlighet med Andra kammarens beslut i fjor än skulle formuleras, dock till sist domarens plikt att afgöra hvad som menas med detta. Att denna hans skyldighet, i händelse en sådan lagändring komme till stånd, ej skulle underlättas därigenom, att de skiftande religionernas bekännare ha lika skiftande uppfattning om såväl hvad som är »Guds heliga ord» som om det centrala i religionen, är alldeles påtagligt. Och hur skulle han ställa sig, efter en sådan lagändring till det Wiksellska målet? Det är alldeles visst, att många alltjämt anse läran om Jesu öfvernaturliga affelse som en af de mest centrala i alla kristna bekännelser, och det är ingalunda uteslutet, att domaren delar denna mening; men å andra sidan har den vetenskapliga forskningen visat, att denna lära är grundad på ett falsarium.

Skall då, trots detta vetenskapens domslut, domaren likväl räkna denna lära till »Guds heliga ord» eller till de centrala delarna; det synes väl dock vara alltför orimligt. Och äfven om man skulle vilja häfda det påståendet, att den vetenskapliga forskningen kan ha misstagit sig, så är det väl omöjligen öfverensstämmande med vår tids åskådning och måste därför för ett vaket rättsmedvetande vara i högsta grad upprörande, om en person dömes, det må vara till böter eller fängelse för ett hånfullt yttrande om hvad en domare anser som centralt i en trosbekännelse, men hvilket enligt vetenskapens nuvarande ståndpunkt är byggdt på ett förfalskadt ställe i bibeln.

Ehuru icke alldeles nödvändigt för att motivera det yrkande jag i denna motion framställer, kan jag ej underlåta att erinra om, att, då lagförslaget vid majriksdagen 1887 slutbehandlades, ifrågavarande paragraf i den kungliga propositionen hade följande lydelse: »Hvar som genom att häda Gud, eller gäcka Guds heliga ord eller sakramenten eller svenska kyrkans eller främmande, till offentlig religionsöfning berättigad församlings troslära eller gudstjänst åstadkommer förargelse, straffas med böter eller fängelse i högst 1 år.»

Lagutskottet yttrade i sitt utlåtande bland annat: »Hvad då först angår de delar af föreliggande förslag, som angå religionsbrotten, så finner man vid en jämförelse med nu gällande bestämmelser i detta ämne, att förslaget innefattar ändringar såväl i afseende å brottens karaktär som ock i afseende å straffen. I förstnämnda afseende har utskottet funnit anmärkningsvärdt, att genom det föreslagna stadgandet i 1 § af 7 kap. gäckeri med svenska kyrkans eller främmande, till offentlig religionsöfning berättigad församlings *troslära* blifvit belagdt med straff. Genom ett sådant stadgande skulle religionsbrottens antal ökas med en art af brott, som hittills icke varit af vår lagstiftning känd. Utskottet finner för sin del en sådan åtgärd icke vara tillrådlig.» Härefter åberopar utskottet för sin åsikt ett yttrande af justitierådet Åbergsson, som finnes infördt i den af mig m. fl. förra riksdagen väckta motion, nr 160, till hvilken jag tillåter mig hänvisa. Lagutskottet yttrar vidare: »Härtill kan läggas, att, i den mån ett särskildt straffskydd för svenska kyrkans lära kan anses behöfligt, ett sådant innefattas uti stadgandet om straff för gäckeri med Guds heliga ord och sakramenten.

Vid sådant förhållande anser utskottet det stadgande i 1 §, som med straff belägger gäckeri med svenska kyrkans eller främmande församlings troslära, böra ur förslaget utgå.»

Lagutskottets hemställan antogs af Riksdagen; och den antagna lagen utfärdades af Kungl. Maj:t. Som man finner innehåller den ändring, för hvilken 1909 års Andra kammare uttalade sig, precis det-

samma, som lagutskott och Riksdag för 23 år sedan, i anslutning till justitierådet Åbergssons yttrande, ansågo innebära en tillbakagång.

En sammanfattning af hvad jag här ofvan anført torde gifva vid handen,

att enligt den ifrågavarande paragrafens nuvarande lydelse det är nödvändigt, att den tilltalade, för att kunna dömas, lastat eller gäckt Guds heliga ord;

att det sålunda åligger domaren, att för hvarje särskildt fall afgöra om det åtalade yttrandet äsyftat Guds heliga ord, eller, med andra ord, afgöra hvad som enligt strafflagen menas härmed;

att af lagens historik framgår, att Guds heliga ord ej är att likställa med svenska kyrkans troslära;

att det, dels till följd häraf, dels på den grund, att verbalinspirationen är en teori, som numera af kyrkan öfvergifvits, och att det sålunda vore orimligt och orättfärdigt att af en domare fordra densammas tillämpning vid straffs ådömande, blir för domaren synnerligen vanskligt ja omöjligt att afgöra, hvad som skall förstås med Guds heliga ord;

att detta desto mera är fallet, som enligt den vetenskapliga forskningens nuvarande ståndpunkt de källor, på hvilka de mest centrala lärorna i de olika kristna bekännelserna stödja sig, äro synnerligen tvifvelaktiga;

och att, äfven om en ändring af ifrågavarande paragraf i riktning af Andra kammarens beslut vid 1909 års Riksdag skulle blifva lag, alldeles bortsedt från att en sådan ändring enligt 1887 års lagutskott skulle beteckna en tillbakagång, de här angifna svårigheterna skulle kvarstå oförändrade.

På grund häraf och då de förut omnämnda omständigheter, som inträffat efter 1909 års riksdag och föranledt denna motion, äfvenledes torde kunnat medföra en annan uppfattning hos Riksdagen i denna fråga, får jag härmed hemställa, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 7 kap. 1 paragrafen strafflagen erhåller följande lydelse:

Hvar som genom att häda Gud eller genom att lasta eller gäcka sakramenten åstadkommer allmän förargelse, straffas med fängelse i högst ett år eller böter.»

att allmän förargelse skulle hafva åstadkommit, framhölls såsom stöd härför, att hvad som i dessa fall från statens synpunkt egentligen vore straffbart vore den fara för kränkning af andras religiösa känslor eller den förargelse för andra, som brotten medförde. Om hädelse eller gäckeri af heliga ting skedde under omständigheter, som uteslöte möjligheten af dylik fara, borde gärningen, hur tadelvärd och förkastlig den eljest månde vara, likväl ej drabbas af straff.

Föremål för hädelse, gäckande eller lastande skall enligt ifrågasvarande lagrum vara Gud, Guds heliga ord, sakramenten eller gudstjänsten. Motionären anser nu, att Guds heliga ord ej längre borde behållas i nyss omnämnda sammanhang, utan ur lagrummet — 7 kap. 1 § strafflagen — utgå, och anför till stöd därför hufvudsakligen, att detta begrepp vore alltför obestämdt och svårt att fixera, samt att på denna grund lagtillämpningen i fall, där den straffbara handlingen skulle afse lastande eller gäckande af Guds heliga ord, stötte på stora svårigheter.

Då, på sätt utskottet redan framhållit, här afsedda brott hufvudsakligen karakteriseras därigenom, att de kränka andras religiösa tro, blir straffbarheten i väsentlig mån beroende af, hur djupt denna tro, objektivt bedömdt, såras. Huruvida handlingen skett genom lastande af Gud eller af öfriga för den kränkte måhända ej mindre hufvudsakliga religiösa begrepp eller yttringar af religionen, blir vid dessa brott ett sekundärt moment. Fasthåller man denna i vår lag med rätta uttryckta uppfattning af hithörande förbrytelser, synes det mindre egentligt, att man, på sätt motionären påyrkar, skulle tillmäta Guds heliga ord en för det religiösa lifvet till den grad underordnad betydelse vid sidan af därmed koordinerade religiösa begrepp eller yttringar af religionen, att sagda uttryck borde utplånas ur lagtexten, medan de öfriga där omnämda kvarstode, därmed så mycket mer framhåfda. Och än anmärkningsvärdare blir motionärens yrkande, då man tager i betraktande, att för en icke formalistisk uppfattning de här af lagstiftaren använda begreppen stå i ett intimt inbördes sammanhang — ett sammanhang hvarvid begreppet Guds heliga ord intager ett i väsentliga delar grundläggande rum, grundläggande äfven för begreppen Gud och sakramenten. Gäckeri af Gud eller sakramenten blir därför, specifikt religiöst sedt eller icke, ett gäckeri väsentligen, emedan det är ett gäckeri af Guds heliga ord.

Med hvad utskottet nu anført har utskottet velat hänvisa därpå, att det icke synes lämpligt, att behålla straffskyddet mot ett offentligt kränkande af annans religiösa tro om Gud, men upphäfva skyddet för hvad som gifver denna tro dess egentliga innehåll och dess praktiska

värde för den troende. Af det anförda torde vidare vara klart, att det slags svårigheter vid lagtillämpningen i ifrågavarande afseende, som motionären framhållit, ingalunda vore undanröjda genom den af honom påyrkade lagändringen. Ty om enligt gällande lag fältet för domarens pröfning i förevarande fall såtillvida skulle kunna anses för vidsträckt, att enligt densamma mer, än som må anses oundgängligen nödvändigt, medtagits i lagstiftningen för att i det ifrågavarande afseendet bereda erforderligt religiöst skydd — i vissa främmande länders strafflagar lämnas icke skydd i afseende å Guds heliga ord utan i stället i afseende å trosbekännelsen — skulle, såvidt utskottet kan förstå, minst samma svårighet uppstå genom en sådan begränsning af detta skydd, som motionären påyrkar. En dylik svårighet skulle visa sig i fråga om gäckeri af alla de — på den heliga skrift grundade — begrepp, som dels närmare bestämma och förklara Gudsbegreppet i den kristna religionen, t. ex. dogmen om treenigheten och hvad därmed sammanhänger, om uppståndelsen m. m., dels ock gifva sakramenten deras innehåll och religiösa värde, utan hvilket desamma blott vore en tom form.

Men äfven om man i högre grad, än härofvän förutsatts, skulle kunna teoretiskt eller praktiskt särskilja Guds ord från hvad i öfrigt afses i förevarande stadganden i strafflagen, förblir dock Guds ord af afgörande betydelse för den kristna tron; och utskottet kan icke finna, att det ändamål, straffbestämmelserna i fråga afse att tjäna, skulle vara tillfredsställande tillgodosedt efter den af motionären föreslagna lagändringen. Detta ändamål kräver nämligen enligt utskottets uppfattning konsekvent, att religionsfriheten skyddas och att den religiösa tron respekteras.

På grund af hvad utskottet sålunda anför, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 mars 1910.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer:

Herr *Widén* har anfört följande:

»Till det utlåtande, som 1909 års lagutskott afgaf i anledning af då väckta motioner om upphäfvande af 7 kap. 1 och 2 §§ strafflagen, fogade undertecknad m. fl. en reservation med följande yrkande:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till sådan ändring af strafflagen, att de i 7 kap. 1 och 2 §§ förekommande bestämmelserna om religionsbrott måtte borttagas och ersättas med straffbestämmelser för kränkande ingrepp mot annans religiösa frihet.

Och motiverade jag detta yrkande sålunda:

Redan vid antagandet af nu gällande straffbestämmelser för religionsbrott framhölls, äfven från verkligt religiöst intresserad håll, att desamma icke motsvara den ställning, statens straffande myndighet bör intaga till det religiösa lifvet och den religiösa friheten. Det synes mig också, vid erfarenhetens vittnesbörd, obestridligt, att det förhållandet, att ifrågavarande slags gärningar karakteriseras och bestraffas såsom religionsbrott — principiellt oriktigt, som det äfven synes mig vara — med den däraf följande strafftillämpningen icke kan undgå att genom reaktionen häremot i ganska stor omfattning framkalla verkningar på den religiösa uppfattningen och det religiösa lifvet i samhället alldeles motsatta dem, som varit afsedda; straffbestämmelserna blifva för detta lif, i stort sedt, till skada i stället för gagn.

En ändring härutinnan synes mig alltså nödig.

Men då en straffvärd kränkning af andra samhällsmedlemmars religiösa frihet kan äga rum äfven på annat sätt, än genom störande ingrepp i deras gudstjänst, anser jag, att de ifrågavarande bestämmelserna i strafflagen icke kunna utan vidare borttagas. Utan, i likhet med hvad som är fallet inom en del främmande lagstiftningar, synas mig desamma böra ersättas med bestämmelser, som, i anslutning till de i strafflagens 11 kap. nu förekommande stadgandena om religionsfridsbrott, bereda en persons religiösa frihet det skydd för *mot densamma riktad* kränkning genom hån eller smädelse, som samhället måste anses pliktigt att lämna.

I sammanhang härmed och såsom en följd häraf synes straffmaximum böra nedsättas.

Den väg, som i denna reservation anvisats för lösning af förevarande lagstiftningsfråga, synes mig fortfarande vara den rätta.

Då emellertid den nu väckta motionen, som har en vida inskränktare omfattning än fjolårets, enligt min mening icke afhjälper de olägenheter, som, enligt hvad ofvan sägs, följa af den nu gällande lagstiftningen, och ett sådant yrkande, som i ofvanstående reservation innehålles, icke synes mig kunna göras på grund af förevarande motion, har jag, som icke för min del kunnat godkänna utskottets motivering, på grund af här angifna skäl instämt i det slut, hvartill utskottet kommit.»

Herrar *Lindhagen* och *Åkerman* hafva anfört:

»Vi anse att frågan om religionsbrotten icke lämpligen bör ens provisoriskt lösas såsom motionären nu ifrågasatt, utan i den ordning i reservationen till 1909 års lagutskotts utlåtande i ämnet ifrågasattes, och få därför med anledning af motionen hemställa:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till sådan ändring i strafflagen att de i 7 kap. förekommande bestämmelserna om religionsbrott måtte borttagas och ersättas med straffbestämmelser för kränkande ingrepp mot annans religiösa frihet.»

Herr *Pettersson* från Södertälje har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.